

Рівненська філія Українського інституту експертизи сортів рослин

Рівненська філія УІЕСР знаходиться у Рівненському районі Рівненської області на відстані 15 км від обласного центру. Рівненський район, з площею 1,2 тис. км², розташований у південній частині області. Він охоплює центральну частину північного схилу Волинської височини, простираючись від долин річок Стир та Іква на захід, до річки Горині – на схід. Найбільший природний район Волинської височини у межах Рівненищини має слабо-хвилясту поверхню з чергуванням широких балок і вирівняних місцевостей. Крайня північна частина району лежить у межах Поліської низовини. Район розміщується в Західно-Українській лісостеповій фізико-географічній провінції (більша частина) та Волинському Поліссі. Територію району перетинає річка Горинь з притоками Стубла й Устя.

КЛІМАТ району проведення досліджень з сортовипробування помірно континентальний із вологим теплим літом і м'якою зимою з частими відлигами. Середня температура

січня коливається від -4,8 до -5,6 °С, липня 18,1–18,6 °С. Період з температурою понад +10° становить близько 160 днів. Сума активних температур 2350–2950 °С. Навесні перехід середніх добових температур повітря через 0 °С спостерігається на початку першої – у середині другої декади березня, раніше на півдні й пізніше на півночі області.

Середня місячна температура березня близько 0 °С. Із квітня збільшується маса сонячного тепла, й поверхня ґрунту інтенсивно прогрівається. Середня температура квітня становить 6,5–7 °С. У травні продовжується інтенсивне підвищення температур, а середня температура в цьому місяці на 6–7 °С перевищує квітневу. Переважає погода літнього типу, хоча ранками можливі приморозки.

Температура повітря з незначним запізненням підвищується за річним ходом припливу сонячної радіації.

Тому найвищі температури бувають не в червні, а в липні. Середня температура червня – +17 °С, липня – +18,5 °С. У серпні вона вже приблизно на один градус нижча, ніж у липні.

З вересня починається інтенсивний спад температури. У вересні він становить 3,5–4 °С, а в жовтні – 5–6 °С. Перші від'ємні середні добові температури повітря спостерігаються у другій декаді жовтня. При середній місячній температурі близько 7–7,5 °С вдень у жовтні повітря прогрівається пересічно до 9–10 °С, а вночі охолоджується до мінусових значень (-2–4 °С). Середні добові амплітуди температури повітря у вересні близько 10 °С, у листопаді – 2–5 °С і в грудні – 3–5 °С.

Далі температура повітря продовжує знижуватись. У грудні кількість днів з температурою нижче 0 °С досягає 20–23, у січні – 25–26, у лютому – 20–23. Найхолодніший місяць – січень, коли днів з від'ємною температурою найбільше, а середня температура становить 4,4–5,6 °С з позначкою мінус. Найхолодніший період зими починається приблизно 12–15 грудня і триває 60 днів.

Середня багаторічна температура в межах області не надто коливається. Вона нижча на сході і північному сході області (6,6–6,8 °С) та трохи вища на південному заході і заході (7–7,5 °С).

Із температурним режимом зими тісно пов'язані строки і тривалість промерзання ґрунту. Стійке його промерзання в середньому може тривати 30–100 днів до глибини близько 60 см, найбільша глибина – від 100 до 110 см. Цей показник дуже мінливий по території області, що зумовлено багатьма факторами, зокрема висо-

Ткачук Святослав Олександрович народився 1974 року в селі Пустомити Гоцанського району Рівненської області. Впродовж 1991–1996 рр. навчався в Національному аграрному університеті (спеціальність «Агрономія»; учений агроном). У 1996 р. Святослав Олександрович почав навчання в аспірантурі Інституту землеробства УААН, де за результатами захисту дисертаційної роботи отримав науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук зі спеціальності загальне землеробство. Вчене звання доцента отримав у 2012 році. Загальний стаж роботи 26 років, у сфері охорони прав на сорти рослин – понад 20 років.

З 2012 р. і дотепер очолює Рівненську філію Українського інституту експертизи сортів рослин. Умілий організатор, професійно освічений керівник Святослав Олександрович використовує в роботі ефективні методи організації науково-дослідної та господарської діяльності філії, впроваджує сучасні технології виробництва та інформаційні технології для опрацювання результатів досліджень. За його дієвої участі у філії сформовано професійний кадровий колектив, який забезпечує високу якість досліджень з науково-технічної експертизи сортів рослин. Ткачук С. О. проявляє високий професіоналізм, наполегливість і цілеспрямованість, що забезпечує якісне та своєчасне виконання науково-технічної експертизи сортів рослин на придатність до поширення та експертизи на відмінність, однорідність і стабільність сортів рослин. Має звання «Почесний сортовипробувач України».

У 2022 р. за сумлінну працю, зразкове виконання службових обов'язків та з нагоди Дня працівників сільського господарства Ткачуку Святославу Олександровичу оголошено Подяку Міністерства аграрної політики та продовольства України.

Колектив Рівненської філії УІЕСР

Лабораторне приміщення

Вручення сертифіката про підвищення кваліфікації керівників філій, які проводять польові дослідження з науково-технічної експертизи сортів рослин, 2019 р.

тою снігового покриву й вологістю ґрунту. Болота, які живляться підземними водами, промерзають неглибоко, а в м’які зими не замерзають.

Середня багаторічна кількість опадів досягає 600–700 мм. Помічена певна строкатість у розподілі як місячних, так і річних сум опадів по території області. Більше опадів випадає на південному заході регіону. Простежується усталена тенденція до збільшення опадів на всій південній, тобто більш підвищеній частині Рівненщини. За теплу частину року (квітень – жовтень) випадає у середньому 425–475 мм опадів, більше на

Рослини кукурудзи звичайної гібриду Ювілейний 60МВ, 1995 р.

заході й менше на півночі та північному сході.

Запаси продуктивної вологи на початок сівби озимих культур, який припадає на 5–10 вересня, в шарі ґрунту 0–20 см досягають 25–30 мм і лише в окремі роки – 12–15 мм. На початку і в середині третьої декади вересня, коли сходять озимина, запаси продуктивної вологи в цьому шарі ґрунту практично такі самі, як і в період сівби. Навесні у фазу виходу рослин у трубку (третя декада квітня – початок травня) запаси вологи достатні, вони становлять 20–40 міліметрів.

У травні та червні запаси вологи зменшуються, але здебільшого достатні для вирощування сільськогосподарських культур. Продуктивні запаси вологи в метровому шарі ґрунту в квітні досягають 100–230 мм. Імовірність дуже малих запасів вологи (до 40 мм) практично відсутня. У період колосіння озимих зернових

запаси вологи також задовільні. У цей час вони здебільшого перевищують 120 мм. Такого запасу досить для забезпечення високого врожаю. Величина випаровування з земної поверхні області становить у середньому 525–550 мм за рік, менше на південному сході й більше на заході та півночі області.

Загальна агрохімічна оцінка ґрунтів Рівненської філії УІЕСР в балах бонітету – 63, вихід зернових одиниць становить 24,2 ц з гектара.

Ґрунтовий покрив області дуже різноманітний. Найпоширеніші опідзолені (ясно-сірі, сірі лісові, темно-сірі та чорноземи опідзолені; у лісостеповій частині (27,1% загальної площі області) та дерново-підзолисті (піщані, глинисто-піщані, оглеєні; в основному на Поліссі їх 20,4%) ґрунти. Чорноземи вкривають вододільні простори у лісостеповій частині (5,3%). Дернові ґрунти на елювії щільних карбонатних порід

Основні с/г культури	Динаміка сортовипробування по роках, шт.; ц/га					
	1967	1977	1987	1997	2003	2011
Кількість культур, шт.	10	9	5	11	10	9
Кількість сортів, шт.	147	134	240	355	426	443
Пшениця озима	32,0	36,2	48,7	37,5	47,2	48,0
Жито озиме	28,6	52,8	40,0	47,2	63,3	48,3
Ячмінь ярий	41,8	43,9	50,5	39,7	42,3	49,6
Овес	12,8	33,6	–	33,4	42,2	41,3
Горох	10,6	21,7	–	19,6	20,4	20,5
Цукровий буряк	333	441	–	323	373	–
Ріпак озимий	11,8	18,4	–	–	–	27,8
Картопля рання	–	–	388	–	–	–

поширені в південно-західній частині області. Знижені ділянки вододілів, терас, заплави річок і днища балок займають лучні, лучно-чорноземні, дернові (12%), болотні (7,8%), торфово-болотні (13,3%) ґрунти, еродованих близько 146 тис. гектарів.

Створення у 1939 р. Шпанівської державної спеціалізованої сортодільниці по випробуванню цукрових буряків – перша згадка про започатку-

вання ведення сортовипробування на території Рівненської області в період з 1923-го по 2023 р. У 1945 р. вона почала підпорядковуватися Всесоюзному науково-дослідницькому інституту Головного управління цукрової промисловості Наркомату харчової промисловості і Держкомісії по сортовипробуванню цукрових буряків при цьому наркоматі.

У 1949 р. сортодільниця увійшла до складу Держкомісії по сортови-

пробуванню технічних культур із підпорядкуванням Вінницькій інспектурі.

Рівненська державна сортовипробувальна дільниця зернових культур № 1168 була створена на базі колгоспу ім. Кірова, с. Верхівськ Рівненського району Рівненської області у 1945 р. з підпорядкуванням Львівській інспектурі по західних областях Української РСР.

Протягом 50–60-х рр., під час формування єдиної системи державного сортовипробування сільськогосподарських культур всі сортодільниці на території Рівненської області перейшли в підпорядкування Інспектури Держкомісії по сортовипробуванню сільськогосподарських

Господарський двір Костопільської сортовипробувальної станції, 1995 р.

культур Міністерства сільського господарства СРСР по Рівненській та Волинській областях.

Весною 1947 року вперше висіяно два сорти ярого ячменю, які забезпечили урожайність 16,6 і 20,3 ц/га відповідно, і п'ять сортів вівса з урожайністю 42,7–44,1 ц/га. Усього було проведено сім сортодослідів. Подальший розвиток сортодільниці відображено в таблиці (с. 199).

Протягом 1981–1990 рр. сортодільниця посідала перші місця за підсумками змагань серед сортодільниць Рівненської області. Їй кількаразово вручали перехідний прапор за підсумками соціалістичного змагання.

Керівників сортодільниці неодноразово відзначали трудовими відзнаками, а кращих робітників бригади сортодільниці Антонюк Ольгу, Зелінського Григорія та деяких інших працівників – цінними подарунками та грошовими преміями від радгоспу «Маяк» (створеного на базі колгоспу ім. Кірова).

У квітні 1993 р. на базі Рівненської сортодільниці створено Верхівську державну сортовипробувальну станцію на самостійному балансі. На той час на території господарського двору були контора і старий невеликий зерносклад, трактор Т 25-А і деякий сільськогосподарський інвентар.

Очолював станцію протягом 1993–2003 рр. заслужений сортовипробувач України Безсмертний Микола Федорович.

На початку січня 2003 р., у зв'язку з реорганізацією державної системи сортовипробування, на базі Верхівської сортодослідної станції та Інспектури Державної комісії України

по сортовипробуванню у Рівненській області було створено Рівненський обласний державний центр експертизи сортів рослин.

Із проведенням державної реєстрації та згідно з наказом № 381 від 14 липня 2005 р. було змінено назву Рівненського обласного державного центру експертизи сортів на Рівненський обласний державний центр експертизи сортів рослин з державною інспекцією з охорони прав на сорти рослин Рівненської області. Рівненський держекспертцентр займався випробуванням близько 12 видів сільськогосподарських культур, основними з яких були озима та яра пшениця, озимий та ярий ячмінь, горох, кукурудза, гречка, просо та інші культури.

Загальна площа його сільськогосподарських угідь становить 100,34 га, з них 98 га ріллі. До складу Рівненського держекспертцентру входили Костопільська сортодослідна

станція та Корецька сортодослідна станція.

Завдяки самовідданій праці трудового колективу Рівненського держекспертцентру почалося оновлення

матеріально-технічної бази, придбано 6 одиниць техніки та 9 одиниць причіпного інвентарю. Протягом 2005–2012 рр. Рівненський держекспертцентр у загальному рейтингу

серед 96 закладів експертизи України перебував у першій 20-ці. Його працівники виконують державні програми з випробування нових сортів виключно за затвердженими методиками.

Очолив Рівненський держекспертцентр кандидат сільськогосподарських наук, почесний сортовипробувач України Ткачук Святослав Олександрович (2003–2012).

Згідно з наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України № 210 від 19 квітня 2012 р. на базі Рівненського держекспертцентру було створено Філію УІЕСР – Рівненський обласний державний центр експертизи сортів рослин, яка в подальшому була перейменована на Рівненську філію Українського інституту експертизи сортів рослин.

Кращі працівники системи державного сортовипробування Рівненської області (понад 20 років у

ній): Носіч Євгеній Андрійович – начальник інспектури; Вознюк Тамара Андріївна – агроном Верхівської ДСДС; Ільчук Василь Семенович – директор Костопільської ДСДС від створення до 2012 року, Ткачук Віталій Олександрович – агроном Костопільської ДСДС; Завадський Василь Ульянович – директор Корецької ДСДС; Гнатюк Марія Миколаївна – агроном Корецької ДСДС; Кисіль Микола Іванович – завідувач Дубенської сортодільниці по хмелю; Волчук Оксана Володимирівна – головний бухгалтер; Шевчук Михайло Дмитрович – водій.

У грудні 2016 р. Рівненська філія переформила земельну ділянку у власність Українського інституту експертизи сортів рослин, на якій завжди проводили кваліфікаційну експертизу.

Протягом свого існування на базі сортодослідних станцій та центрів постійно організовувалися заходи з вивчення, популяризації та впровадження у виробництво нових сортів, щорічно – семінари та Дні поля, закладали демонстраційні полігони.

Результатом проведених досліджень з вивчення агротехнічних особливостей росту і розвитку нових сортів у конкретних ґрунтово-кліматичних умовах стало щорічне видання рекомендацій щодо сортового складу основних сільськогосподарських культур, вирощуваних у Рівненській області.

На сьогодні на полях Рівненської філії УІЕСР проводиться експертиза близько 1000 нових сортів польових культур та до 50 сортів овочевих культур.

Святослав Ткачук
Оксана Попова

Перевірка польових дослідів на відповідність методичним та агротехнічним вимогам

Підвищення кваліфікації керівників філій. Третій зліва направо Ткачук С. О.

Перевірка дослідів